

Тарыхыбызга, журтубузга хурметлик эмга

Хар неге да сүймеклик сингирген жазычу

Ныхыт бля сыйдамлык

Жамал Көндөлөндө тууганды. Анга таман ол жыл болгонда малбар халкыга соргон сынауу тошкенди. Ол да, аны тентилең, ата-анасы болуша, мал коргонди, колхоз бахчаларда тиркил жайыу бошолганда, анда-мында кыргыз мизреу башланы жыйганды.

Ол буюгуу Текулада, насыкка, көп бармаганда, атасы Махай, Текуланы Асланбекки жашы, бухгалтер техникумда окуган эди да, усталыгына көрө ишлеп, ойорун жумчутмаганды. Аны иосуне Махай бля Мариям, Айтелканы Гарайны кызы, жууккуз-ахлууга да сакь болганда, ое тарта жашаганда. Аллай ариу ойорун таматасы болуу, Жамал ата-анадан көп ариу кызыктыга, хуереге ойрөнгөндү.

Көпчүлүк сабылени ал жылда да окуруга алмагандыла. Аллай эркинлик чыккандай а, анда школун таууханды. Халкык Ата журтга кыйтандай а, ойорлоо, эки сабыли болуп тургандай, Кэбаргы-Малкыар кырал университети филология факультетини орус-малкыар бөлөмүн бошаганды.

Студент жылларында студент тенттери бля Кызахстанны тынж жарпери хайранландыра кытайшанды, анда кзурулу бля кырошөргөн нөгерлерине таматылык этгенди. Аны жарашуулуугу иосунден, кылу неге узалса да жарал кыргызаны шүкүрлери буюгон да эсгерди. 1962 жылдан солугуға кетгинчи, Теку улун коммунизмге жол тазалауу ишине таматалык бөлөмүндө, изы бля жууула секретарыны орунбасары болуп, ардага промшленносте, совет кзурулу бөлөмдө ишөнгөндү.

ЖЮРЕКТЕ ТЮШГЕН СУРАТЛА
Жамалдын иринин «Сиркиучу аты» халкык китабы (1974 ж.) сабылөгө, таматаларга да атады. Бери кирген чыгармала, авторуние тазалыгына сакталы, жарыккыла, тозлогөк, илгилик чакырдыла, сабы шүбүкчүлүк, кылкызылдыккыны, өлкөүөнө ачылыгыны, жарашууну таптылыгыны иосунден айтканды.

«Бир эртенликте» (1984 ж.) деген китоб а кыска повестьелден бля халпарладан кыруалганды. Жашчык жолгончо иесине элли жашчыкыладыла – жыл саны бля кыалганыладан таматарак Мамаш (чам аты Банзар), Асланмырза (Бельш), Хаммат (Кытай) ол бизге капар айтан жаш, чам аты – Тое. Ала хар бир элли жашчыкыла жашайдыла – чабак тутардыла, ала тереклеге тошөдише... Бек аламаты мында сабы тазалыккы!

РФ-ни Жазычуларыны эм Журналисттерини союзларыны члени, Кэбаргы-Малкыарны сыйлы журналисти Текуланы Махайны жашы Жамал тууганыла бу конюледе 85 жыл толады. Ол кыуам китанын авторду: «Сиркиучу», «Бир эртенликте», «Ажашан насып», «Дангыл тоз», «Боракса», «Кэксоз» эм башкала.

«Бизни ауулу танымал эсенг, кенно көргөнесе деп айттылык тойломо...» деп башланды ол. Аны тил энчилик – ариулуугу, жуушактыгы, минадырмакчылыгы – терк окуна эсенги кесине бөлөп кыды. «Тенге!» алы товесе сабылчын, жашлыккыны, Адемей аппаны иосунден. Аны баш жигитери энди жете келген

кыайтарды. Адемей аппаны эсли сөзө, Айкөз иынаны жарыкчылыгыни тазалыккы иолгөпери болуп, аланы жарашырдыла. Эсли кэвартлыккы кырамы, сөзө, этге, жетги да ойрөтөдиле илгиликке.

«Бир эртенликте» повестьни баш жигити тау элли жамауатыды. Бир ойдегини, тийрени иосю

КыМР-ни алгынны президенти Валерий Кокков Текуланы Жамалны «КыМР-ни сыйлы журналисти» деген ат бля сугулаган кезинде. 1974 жыл.

элли жашчыкыладыла – жыл саны бля кыалганыладан таматарак Мамаш (чам аты Банзар), Асланмырза (Бельш), Хаммат (Кытай) ол бизге капар айтан жаш, чам аты – Тое. Ала хар бир элли жашчыкыла жашайдыла – чабак тутардыла, ала тереклеге тошөдише... Бек аламаты мында сабы тазалыккы!

бля автор, уруш аллы конюледен башлап, тау эдиле бля турган ишлене көрөтөди. Халим, иносю Наушу, анасы Сурут, атасы Исса, коншун исы Сапа, Мухаммат, Чокка, Саламырза, уруш оту бери келтирип атхан кэксоз орус сабыле Серёжа бля Тана, почтаны Амыш, латывичи тишируй Ирма... – бля бары да ол замандагы Совет кыралда болган шүбүкчү халпаны, Ата журтга сыймеклик, тозлогон жакылауу иолгосун көрөтөдиле.

КЫШМАЛ – КЫРАТМАЙ
«Кырандыла» повесть уруу, көпчүлүкчюлөк ажашдырган сабылени иосунден. Аны сюжет изы былайды: илму кзулуучу Исакх, кеси да билмей тургандай, иш иосю бля баргандай,

Сибирде көп жыл мындан алгаста этген кырандышын табды. Сабылени өксюле турган ойде жашаулары, айыргычанылары, бир ирчи илгененери кыирык жогорени кызогымай кыирык тойноди.

Омакылауу азды повестьде, бу болула бары да жашаудан алынганлары турула болуп турады. Жашауу жашау этгенге иш адамалыды. Анна Сергеевна, академик Петров, дагыдыла повестьни бир кыуам жигити ол кыйын конюде кэксоз сабылөгө берген жылуу ол узаклыккыдан келип, жюреклерибизни жарытады.

Адамны жашау жолу кыралда болган саясат болууга көрө торлөнгени жадыды. «Термилууну» повестьни баш жигити Тюрде жашаган таулу кырамы, иорюроно иосунден мууда халпары айтды. Ата журтундан өмюрлөгө айрылган, жашау жолундан тайганча, ахылмыды, кыйынды. Аллай адамны жашау нөгери бошала билмеген термилууду.

САМАРКЛАУ ХАЛДА

Текуланы Жамалны «Бир эртенликте» деген китанын кирген халпары эсинге бир тауирмөй кыймайдды. Мында эски жашауу иосунден айтан аппа («Жалчы»), киши сабылени кеси аналарча татыл Тейге («Еге ана»), Домадай бля Таука («Тасочкыла»), соргондо поездын ажахан жашчык Халим («Кыдар») эм аланы төгереклеринде жашау этгенге хар бири кесини энчи таубийгаты бля суратнадыны.

Жамалны бир кыуам халпары сатира жанрда жазылгандыла. «Ашы алына келсе...», «Соймончонг менчи», «Сауга», «Юйрөндөн болуучу», «Аханы кончо», «Эски жарык...» Төгерекде бля турган кемчиликлени баям этип, жашау кылайыгыны ийи жанчына торлөндүрү ион илезу жюкө, жюто кыаламы жазыучуну борчуду.

Акыры 4-чю беттеди.

Профессионалы

ИНФОРМАТИКАНЫ УСТАЗЫ

Мечукаланы Абусаломаны жашы Ахматны школда устаз болуп ишлерме деп эсепте эсинде да жок эди. Гителерини аныктыра кзулуучу этер мурагы болгондун. Школун бошөгө бошоп, ол лөткчликни өзгөргөн учлинеге барды. Синауладан да хат, энди аддыл дегеней, ойден сөлөшөдиле.

Алай бля артка кыайтырга тошөди. Андан сора уа аскерге чакырылдыла да, Германияга жиберди. Билими, хунерли, нызмыл жаш алгаш бөлөмнө, азы бля уа азадду конюдирини орунбасары болуп кзулуук этеди. Аскер башчыладан Мечукаланы иорлөпөрине бисюругу кыскалга төрткөт келедила.

Көкдө учарга насыбы тутмады эсе да Ахматны, аскер борчун толтуруу кыайтаннан сора ол КыМКАУ-ну промшленый эм брөжонд кзурулуш жаны бля гөрдөмөнө кирип, окуту болгонда. Математикага хунери болганыны эсептен усталаладан бири Римма Гумаровна Туплова ол жаны бля усталык алсанг тоз болур дегенине, аны айтанчы этеди.

Патчк болуп умтада школда математикага геометрияга, физикага биотон аспам эс бурганма. Арда университетте ол манга бек уллу сөбөлгик этгенди. Аны бошоп чыктыла нымдан сора уа бек алгаш Хасанияны 16-чы номерли орта школунда лаборант болуп ишлеп башлайма, деп эсгереди Ахмат.

Көпчүлүк бирде уа математикадан устаз, ауруп, ише чыккымай кыалады. Аны дөргөрин Ахматга бурордыла. Биринчи, экинчи уруудан сора уа узаклыккы аны иши болганыны анылады. Бир жылдан сора уа мектепни ол замандагы директору Кыйгырмазланы Сулейман: «Информатикадан да билим алырга келеси, ол жер заманыны усталыгында, көрөрс ол сени жашауунда кылауул уллу магананы тутаргыла», деп кылат болады.

Биогонюледе Ахмат аны тоз болганына тошончөндү, жөкөкчү уразылыгынын бирдеди. Ол сабылени информатиканы жашырын кыруулени ойрөтөп келгени жыйырма беш жыл болады. Бу сайлауна уа да окурумайды. Бир немча жыл мынан алгаш уа кесини окууу юйно УЕВ-мастерини

шартларыны арасында белгилеп айтырма кери барды. Ол жөрни бек иосейди, аз да бо заманчыгы болгандай бакачга киреди. Ол сыймеклик а анги школда окуганында биогонидан устан Належда Юрөвна Мюлрчүндан «жуукчанды». Ол заманда жаш республиканы атындан «Табийгатын жаш шүкүрлери» деген битеуроссей конкурса кыатышып, эки жолда да РФ-де бек ийи оюуларыны сабына киргенди. Ахматны бахасында эконоика гинмо бөлөмө эмда павлония окуша өсөдиле.

Аны жашау жоругу: «Бу Адунида хар затны да ахча бля өнчөлөгө керек тойлоду». Кеси да ол ыз бля барды, сабыленир да ол ниште юрөгөди. Тамата жөкөкчү аскерге кзулуук этеди. Азнауур Москвада радио-электроника эи автоматика институту бошоп, ара шарда жетишмил ишлейди, Атидар КыМКАУ-ну бошай турды. Физикат а 7-чи класска окуруусу. Бу уллу эмда шөх юйорно аны Елена Егоревна дегенди. 16-чы номерли орта школда математикадан устаз болуп кепден бери урунды.

Иш кенно юрөгөди малла да тутардыла. Сют айран бийлашк, жуу, каргоф, помидор, наша да сатып алмайдыла, хар затны кеслери өдөрөдиле, чыгардыла. Аладан башкалаага да колшо этеди. Жууккы-ахлууга, бош адамлага окуяна көрөк болса болууду, кыктыга биринчи болуп чыгардыла.

Ахматны ачык жөре-клиги, халалгыны, шүкөкчү багалай билгени ючюн сюеди жаумат. Бет жарыкты урууганын ючон бля башкы-сый берилди. Ол КыМР-ни Жаркылаандыруу, илму эмда жаш телоню ишлери жаны бля министрствонун, шахарны билим берүү департаментини, элли эмди окуулары юни администратцияларына бля рааматарына бисюругу кыатыгыларна да көп көрө тийишли болганды.

Ахматны ачык жөре-клиги, халалгыны, шүкөкчү багалай билгени ючюн сюеди жаумат. Бет жарыкты урууганын ючон бля башкы-сый берилди. Ол КыМР-ни Жаркылаандыруу, илму эмда жаш телоню ишлери жаны бля министрствонун, шахарны билим берүү департаментини, элли эмди окуулары юни администратцияларына бля рааматарына бисюругу кыатыгыларна да көп көрө тийишли болганды.

ХОПАЛАНЫ Марзият.

МАДАНИЯТ

«Ёмюрлөк хазнабыз ючюн бек алгаш кесибиз жууаплыбыз»

«Балкария» фольклор-этнография кырал ансамбльни солисткасы Жабаланы Анжела миллет культураны анытууга юлюш кошоанладан бирдеди. Ол Атырмакыны Элдарны «Мени Чөгөмдү», Алла Бөкөнчюну «Мариям» эм Хацерон Алхасовну «Милан, нежана» деген музыкалы клиптеринде кыруаган сыфатла сейир этдиргендене, кзуундиргенди.

Дегенде ол «Бек гөм» деген иллет телесюеге ойрөтгөн студия охчанды. Мында сабылөдөн башлап абдан тишируулаа дери жюреклери ариулуукка тархангаа эзиле чыккыдыла.

- Анжела, искусствога жолун неден башланганды?
- Мен сабы сакда барып башлаганын бери төпсөиме. Анда мени Темполаны Фатима юйрөгөтөди. Жети жылмында а «Дети гю» ансамблде көрөшөдө, школун бошаганында а «Балкарияга» келгенме.

Мен не заманда да төспөргө бек сыймекме. Дагында окуруга, билимины анытырга да итинеме. Инглиз тили юйрөенип, тил кыралдаа тилманч болуп ишлеп мураматым бар эди. Бийик бек алгырга башка шахарга барырга, атамдан-анамдан узакда жашарга басындам. Алгаш бизни университетини бошаганыма, шөндү уа Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институтунда хорсөграфия окуула.

Мени дагы бек мураматым тоганды дегер болукчма – төспөргө сыймеклигим жолочулукка келтиргенди. Ким биле эди, артисти жашауу алай сейир болгунун. «Балкарияда» төспөргө бир жылы ичинде юн көрө Францида, эки көрө Иосонияда, бир немча көрө Тюрде, Бельгияда, Италияда болганыбы. Мен дуняны көрөгө, башка адет-төрепел бля шагырейленегер, белгилу мезуейде болурга эсе эдиди. Кыдарым этгенди манга алайла сауга.

Алай неден да бек кзууандыргын а – малкар халкыны культураны башка кыралда көргөзтөгөнбизди. Битеудуни фестивалылаага кыатышып, тил кыралы ансамблге бля бирге

уллу шахарланы орамларинда барганыбызда, адамла салам бере, кыар урадыла, алгышылайдыла. Бизни миллет кийимибиз, төпсөуерибиз алга бек сейирди. Сөксоз, ол учунурады. Сажанда торлоо-торлоу кыралланы артисттерини ызиндан биз чыккысак, анылабыз: хар культура – энчи, кесибизни ёмюрлөк хазнабыз ючюн бек алгаш кесибиз жууаплыбыз.

- Концерттен сора уа не сезимле бийлейдиле?
- Хар сахнага чыкканын сайын битеуу кономчо анда кыюуанча болома. Алай фестивалдагы болум келюмо көтюрюп, кыаручуны ачык жюректен келген нора а кыаруу алдырды.

Концерт бери бошагандан сора кыаручула артистле бля тюбешерге сюөдиле. «Аякчылыгыгызга рокликмө киесиз?» – деп да сорайдыла. (Ююледи). Ансамблде кызыла канкызалача кылай жюзөгөрини аныгламай, сейир этдила.

Фестивалылаага кыатышканыбыз билимбизин да анытады. Анда немча торлоу кыралны адет-төрепел бля танышабы! Алай артисти иши жөнгилди дегер жарыкш тойноду – бир конюнге талай концерт берирге да тошөди.

- Усталык ише уа кылай жетишпаса?
- Ыйлыкыга беш конюно ичинде төрт-беш сагаттын төспөргө жоралабыз. Алгаш белек амалладан башлайбыз, сора билген төпсөуерибизни кыайтарыбыз,

ызы бля жангыларыны юйрөенбиз. Инглириде уа - кесими студиямда дерслерим.
- Кзуруу кызыла нек жюройюле санга юйрөнирге?
- Студияны тишируулана тилекчери бля кзураганыма. Мана келгенле – жаш кызычыкылдан башлап абдан тишируулаага деридила. Ала эр кишиле бля бирге төспөрге именедиле. Мен, профессионалча, ала жанлыма.

Не десек да, революцияга дери бошдан окугата болмаз эдиле кызычыкыланы бля жашчыкыланы айрып.
Абадан тишируулаа эр кишилени кыатнда дерсле алырга сыймөйдиле. Мен аланы аныгламай, төспөрге юйрөнуу кыуанчлы болурга керекди.

Шөндү миллет төспөргө жангыдан жашауубузга кыайтып башлагандыла дегер болууду. Кыуанчылда, тойлада, жыйылуылада адамла санларын ариу кыымдылатырга сюөдиле. Алгын заманлаага стод артында ортуптурмай, бир бирлери бля эртендиле.

Төспөргөн адам заукулук алды. Чарынг терен солту, санынг ариу теде, кыуанч сезим келюногө кетюредди. Жюрек кзууанды, ауруула уа кер болладыла. Адам төспөргөн заманды ишбашларын артка этип, сырттан тошөди. Төспөргө ул искусство эм спортуду.

- Сөксоз халк ансамбльлени хайыры бля миллет төспөрге сакылнадыла, алай, бирси жакында чырасакса, ала башкаланы аяк боккенлерини да «Бир кызангага кыуанч», кыатыш этип барарды.

Мен таулу, кыбаргылы, чечен, дагыстан болсун, хар миллетни кыымдылауу бек тер айырма. Аланы тартуулары, ызлары башка торлоюлөк. Кесибизни эртегили төпсөуерибизни төспөсөм, бек өхтөлөнөмө, алай жангылары да сейирдила, алаа жек зат

кыруарга онт барды. Сөз ючюн, «Кырашауайны» кыруардан алгаш, нарт эпосу окууп, аны анылап, алай кыруаршырганыбыз.

Сөксоз, Кавказ бир культура арады, төспөрге да бир бирлерине ушалады. Алай хар миллет энчиликни не заман, не бир ансамбль да жок эталлыккы тойноду.

- Анжела, тойлада уа төспөримисе?
- Хау. Бир кыуам болуп, кесибиз кыруаршыргын төспөуерибиз да бардыла. Той – ол энчи эм миллет кыуанчын. Оч кадык башке адамла ыспас этедиле, ыразлыккыларын билдиредиле. Сау болсунла! Бирге көп жыйылган кезиубюдеде бизни ариу адамларыбыз көп болганыларын, жаш адамланы да, абданяланы да беттеринден нор төлөнгөпөрн керемө. Ол жарыкчылык халкымыдан кетмесин!

- Сахнада бля жашауда сен башка торлюмосе?
- Хау. Жашауда мен сабырма. Артисти иши уа тынчыйыл турурга кыыйнады. Жамаятаны кесинге кыарата, эде кылырма тамашалык сыфатла кыуарга керексе.

- Юйорюнде сени ишинге кыуанчылда кимдиле?
- Атам-анам, кырандышым. Мен аланы бек сюем. Биринчи конюден окуна төспөгөнөим уразыдыла. Мен бир заманда да адамларыма унутмайла, ала мени бля өхтөлөрнө жашарга көрөшөмө. Андан сора да, Жабалодан болганын да манга жууаплыды, мен сыйлы тукумуна тийишли болурга керекме. Кыаруун-кончо болган кыуарда кызымын миллет искусствобуу анытырга көрөшөмө. Эсе келген сабылени ойрөтуу келлик заманда да кономчо салык ишлеримден бириди.

Ушакны БАЙСЫЛАНЫ Марзият бардырганды.

Фантазия

Бир жолга көп жумуш тамамлау мыйыны кыйнайды

Бусагата жашау ашыгышты халда озгарты сөбөлгик бизге кыуам ишини бир жолга тамашага тошөди. Ишин нөгерин бля ушакчашырга, иш бля байламы жазуулары эгерге, тенг кызынча соцсетелерге жууала берирге – хар затны да бир жолга тамашага койрөшөбиз.

Алай бир жолга юн жумушун эбине жетдирерди хунерли Юлий Цезарьча корюширге итингененери ишлерине заран жеттени жашырын да болмаз. Андан сора да, ол хал саугууубузга да бир жолга койрөшөбиз.

ТЕЛЕВИЗОРГА КЫРАЙ ЭШУУ ЭСМЕ, ТАМАДЫ
Бир жолга аспам борчуну топурутурга керекди деген оюм бизни жашауубузда технологияланы аныганыларны бля жаратылганды. Компьютерле ол халда зарынды ишлейди. Чөрип айтканда, ала бир борчун башкасына жетип кенчиде, биринчисин аны «эсине» көнюрөп.

Адамла уа алай болалмайдыла. Бир жумушундан башкасына төрк бөлкюнөргө бир немча тапкылык керек болды анга. Андан сора да, биринчи кезинде мыйынга жангы жумушга төзөлгөр заман илзедди. Аны ючюн адам, темир машинача болмай, бир кесек азырап кылады.

Жагында харкюнлөк борчаны эталыбиз бек тоз тамангандай бир жолга, орусча айтканда, рефлекси даражада топурутурга юйрөгөн ишлени, – деп бегитедие оюмун медицинаны доктору Тео Компернион, мыйыны ишине бля психо-терапияга жораланган тийтуулени автору. – Сөз ючюн, биз азык ашарга эм телефондоа соцсетелеге

кыруарга бир көргө жетишөбиз. Хунерли эшун эшичине тишируула уа, теле-визорга кырай, бир чыкпа-ры да ыкхандымайдыла, аланы чыкпалары автоматика халда тебедиле.

РУЛЬ АРТЫНДА ХАПАРАПШУУ ИЧГИ-ДЕН ДА ЗАРАНЛЫДЫ
Алай аллай бек ишени окуя бирден тындыруу да бирде кыйын болуп кылады. Телевизорга кырай аулансаккы биз ашык татыуун ийи аныламызды эмда тойганчыбызны бля кыалганыбызны да тынгылы билмейбиз. Сора ишине иосунден не айтыр кереклиси барды! Иманс бир жашау ата кылыл болмей, жуушун сени жыйыл тамамласа (сөз ючюн, смартфонда жангы билдирюге акылын бөлсе), аны жетишмилегер аны кесекте аз болоды.

Анга Мичиганын университетини (АБШ) алмирини көп болмай бардыган тинтилеру да шагытылык этедила. Ала юч студенте компьютерде тесте тамамларга бурюргандан сора аланы экранда чыккыган реклама бля эсперин бир реклама бургандай тургандыла. Анга эсперин кон сөкунда бурган жаш адамла халпалтаны башка замандан эрт көрөгө көп этгендиле! Төрт сөкундан аспырмаккы кезиге акылылары бөлкюнгөнде уа, терс жууаплары төрт көргөкө кейбашкына көрө.

Көп көрүлө сакы адамы ишин то тамамлауна угыла, терс сагыш этип, анга көрө тебюмөндө заранлыды. Юта университетини (АБШ) Джамис Стрейнери бля Джексон Уотсонун тинтилерини эсперинде көрө уа, мащанын жюрөктөдө телефон бля сөлөшуу руль артына эсирип отуругандын

эсе көркүзүлүлү. Нек дегенде ол кезинде адам жок белгилега бөкөнөргө, жануулар баргангага хазна эсин бурмайды, заманында жол жорукталы топурталады.

СТРЕСС ХАЛПА ЭСЕ БАРАДЫ
Бир жолга бир немчанын тамамларын саугуулаага да заранлыды. Бек биринчиден, бир процесден башкасына кычуу стрессни жаратылышунда ишлеу ишлеу бир затха да жетишпаймыз, көч кыланды! Стресса, кесини жаныдан, кортизол гормонун кырууларна сөбөлдү, ол анысанын иорюну хунерине, башка заптында да (окуудан башлап сингирини айчыларына дери) заранын жетдиреди. Алайды да, жайгаш жаруаланы хайырындан санларынга тап халгаш келтиргер аны бля бирге тил кыралыны тилге койрөширге бирден көрөшү артык хайыры болуук тойноду.

«Экинчиден, көп борчаны сайуу бизни акылыбызны анытууна, өсуюнөчө чырмауук этеди. Лондонда психо-тири институту апилирини тийтуулерине керек, ишини кызымын жаны кесибизни писмолуга, электрон жангылыккыла бөлкюно оюмла кылыкыны наркотик ичинде немда жуукалмай туррудан эсе бегире азайтды.

Ючюнчөндө, көп борчаны сөбөлгө, аланы тамамларга илтини тууу кесини адаттып тургууа ушайды. Биз бир жолга юн ишин да тынгылы тамамлаганына көрөндү мыйынга. Кертиси бля уа алай ишлени эсеплери бек аланы хар бирин энчи тындыргандын эсе иги да осал болодыла.

Кесини КОНОХОВА, «Комсомольская правда» газет.

